

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите

- Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

University of Agribusiness and Rural Development

Bulgaria

<http://science.uard.bg>

PHYTOSANITARY MONITORING OF PESTS ON OIL-BEARING ROSE (*ROSA DAMASCENA* MILL.)

Zheko Radev

Institute for roses and aromatic plants, Kazanlak, Bulgaria

Abstract: More than 50 oil-bearing roses farms in 15 villages in five different municipalities of Pazardzhik district were visited. After the phytosanitary monitoring, differences in the surveyed pests entomofauna for the individual villages were established. In the mountains areas of the district due to the registration of slightly lower minimum temperatures, a delay in the multiplication of aphids has been found. The green rose aphid (*Macrosiphum rosae* L.) is found everywhere in all areas as an adult. The rose agrilus (*Agrilus mokrzeckii* Obenberger), as an adult, is found in the lowlands, and in the larval stage in the mountains. The hairy beetle (*Tropinota hirta* Poda), as an adult, was found everywhere except in Bratsigovo and Belovo. The *Rhynchites hungaricus* Fus. as an adult is found in the lowlands, and in the mountains in Panagyurishte and Strelcha. The *Platyptila rhododactylus* Fabr. was not found in the surveyed areas.

Keywords: *Rosa damascena*, monitoring, *Macrosiphum rosae*, *Agrilus mokrzeckii*, *Tropinota hirta*, *Rhynchites hungaricus*, *Platyptila rhododactylus*.

ФИТОСАНИТАРЕН МОНИТОРИНГ НА НЕПРИЯТЕЛИ ПО МАСЛОДАЙНАТА РОЗА (*ROSA DAMASCENA* MILL.)

Жеко Радев

Институт по розата и етеричномаслените култури - Казанлък

Резюме: Обходени са над 50 стопанства с маслодайна роза в 15 населени места в пет различни общини на област Пазарджик. След направения фитосанитарен мониторинг се установиха различия в обследваната вредна ентомофауна за отделните населени места. В планинските райони на областта поради регистриране на малко по-ниски минимални температури е установено забавяне на размножаването на листни въшки. Зелената розена листна въшка (*Macrosiphum rosae* L.) е установена повсеместно във всички райони, като възрастен индивид. Розения агрилус (*Agrilus mokrzeckii* Obenberger), като възрастен индивид е установен в низинните райони, а в ларвен стадий в планинската част. Мъхнатия бръмбар (*Tropinota hirta* Poda), като възрастен индивид бе установен повсеместно освен в Брацигово и Белово. Розения пъпкопробивач (*Rhynchites hungaricus* Fus.) като възрастен индивид е установен масово в низинните райони, а в планинските в Панагюрище и Стрелча. Пъпковата перокрилка (*Platyptila rhododactylus* Fabr.) не е установена в обследваните райони.

Ключови думи: *Rosa damascena*, мониторинг, зелената розена листна въшка, розен агрилус, мъхнат бръмбар, розен пъпкопробивач, пъпкова перокрилка.

ВЪВЕДЕНИЕ

Маслодайната роза (*Rosa damascena* Mill.) е пренесена в България от близкия изток. Нейните цветове се използват за производство на розово масло (*Oleum Rosal*). От сухите цветове се получава розов конкрет, абсолю и розова вода (Атанасова & Недков, 2004). Както всеки растителен вид и маслодайната роза се напада от неприятели, което води до намаляване на добивите от розов цвят. Един от основните неприятели е розения пъпкопробивач (*Rhynchites hungaricus* Fus.), той е описан от Стайков и др. (1969), а по-късно докладван от Margina et al. (1999), в Турция е установен от Acatay (1970). В Гърция е установен по декоративната роза от Kontodimas & Kavallieratos (2004).

Други важни икономически неприятели по маслодайната роза са розения агрилус (*Agrilus mokrzeckii* Obenberger), пъпковата перокрилка (*Platyptila rhododactylus* Fabr.) описани от Стайков и др. (1969). Мъхнатия бръмбар (*Tropinota hirta* Poda) и зелената розена листна въшка (*Macrosiphum rosae* L.) също нанасят големи щети. Неприятелите могат да се срещат както в млади и стари насаждения, така и в площите където се отглежда посадъчен материал. През последните няколко години интересът към маслодайната роза се повиши и засадените площи с нея се увеличиха, дори в нетипични райони за отглеждане. Това може да доведе до повсеместно разпространение на неприятели.

Целта на настоящето изследване е да се направи фитосанитарен мониторинг на неприятелите в различни райони на България, където се отглежда маслодайна роза (*Rosa damascena* Mill.).

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Фитосанитарния мониторинг в масиви с маслодайна роза е направен през месеците Май-Юни 2020, когато може да се установят голям брой ентомологични видове. Обследванията са направени в следните райони, където се отглежда маслодайна роза

(*Rosa damascena* Mill.) в област Пазарджик – гр. Панагюрище, гр. Стрелча, гр. Брацигово, гр. Пещера, гр. Белово, с. Дъбравите, с. Бошуля, с. Козарско, с. Главиница, с. Бяга, с. Радилово, с. Мало Конаре, с. Хаджиево, с. Алеко Константиново и с. Црънча.

Отчитанията за установяване на неприятели са извършени по маршрутен метод – окомерни наблюдения и стръскване на клонки в ентомологичен сак. Леторасти над две години са разрязвани в зоната на удебеляване за установяване на ларви на розения агрилус. Записвани са датите на установяване на вредителите. При обследването стопаните бяха запитвани какви инсектициди използват за извършване на растителнозащитните мероприятия срещу вредната ентомофауна и кога са извършвани третиранията.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ

Обходени са над 50 различни розопроизводителни стопанства в 15 населени места в пет различни общини на област Пазарджик. След направеният фитосанитарен мониторинг се установиха различия в обследваната вредна ентомофауна за отделните населени места. Тези разлики, като цяло се дължат на проведените растителнозащитни мероприятия от страна на стопаните, както и агротехническите мероприятия които са прилагали за извеждане на борба срещу вредителите. Агророметорологичната обстановка за отделните микро райони също бе различна. Тя води до забавяне или ускоряване на развитието на отделните неприятели.

Получената информация за използваните инсектициди бе противоречива, изразяваща се в това, че не всички стопани са извършвали третирания, някои са използвали препарати с изтекъл срок на годност, а други са завишавали концентрациите на използваните такива. Отчетен е и фактът, че масиви в съседство са били или не били третирани. Отчитайки този факт са направени обследванията.

В планинските райони на областта поради регистриране на малко по-ниски минимални температури е установено забавяне на размножаването на листни въшки. Данните в таблица 1 показват, че зелената розена листна въшка (*Macrosiphum rosae* L.) е установена повсеместно във всички райони, като възрастен индивид.

Таблица 1. Установени по стадий на развитие неприятели в различните райони

Населени места	<i>Agrilus mokrzeckii</i>	<i>Macrosiphum rosae</i>	<i>Rhynchites hungaricus</i>	<i>Tropinota hirta</i>
Панагюрище	Л	В	В	В
Стрелча	Л	В	В	В
Брацигово	Л	В	-	-
Пещера	Л	В	-	В
Белово	Л	В	-	-
Дъбравите	Л	В	В	В
Бошуля	В	В	В	В
Козарско	В	В	В	В
Главиница	В	В	В	В
Бяга	В	В	В	В
Радилово	В	В	В	В
Мало Конаре	В	В	В	В
Хаджиево	В	В	В	В
Алеко Константиново	В	В	В	В
Црънча	В	В	В	В

Розения агрилус (*Agrilus mokrzeckii* Obenberger), като възрастен индивид е установен в низинните райони, а в ларвен стадий в планинската част (Таблица 1), вероятно поради температурният фактор. Мъхнатия бръмбар (*Tropinota hirta* Poda), като възрастен индивид бе установен повсеместно освен в Брацигово и Белово (Таблица 1). Розения пъпкопробивач (*Rhynchites hungaricus* Fus.) като възрастен индивид е установен масово в низинните райони, а в планинските в Панагюрище и Стрелча (Таблица 1). Пъпковата перокрилка (*Platyptila rhododactylus* Fabr.) не е установена в обследваните райони.

Необходимо е прилагането на точни и правилни растителнозащитни мерки за справяне с вредителите. Мерките са комплексни и включват няколко направления: наблюдения, правилна агротехника и използване на подходящите препарати за растителна защита в точния момент и едновременно във всички насаждения.

ИЗВОДИ

Получената информация за използваните инсектициди бе противоречива, тъй като не всички стопани са извършвали третираня, някои са използвали препарати с изтекъл срок на годност, а други са завишавали концентрациите на използваните такива. Отчетен е и фактът, че масиви в съседство са били или не били третирани.

Необходимо е прилагането на точни и правилни растителнозащитни мерки за справяне с вредителите. Мерките са комплексни и включват няколко направления: наблюдения, правилна агротехника и използване на подходящите препарати за растителна защита в точния момент и едновременно във всички насаждения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Атанасова М., Н. Недков. (2004). Етеричномаслени и лекарствени култури. Камея, София, стр. 399.
2. Стайков В., Ж. Атанасов, И. Танев, С. Цачев. (1969). Етеричномаслени култури. Земиздат, София, стр. 253.
3. Acatay A. (1970). Pests of *Rosa damascena* Mill, in Turkey. *Anzeiger Pur Schadlingskunde und Pflanzen schütz*, 43(4):49-53.
4. Margina A., I. Lecheva, L. E. Craker, V. D. Zheljazkov, A. Giuliatti. (1999). Diseases and pests on Bulgarian oil-bearing rose {*Basa kazanlika* V.T.=*Rosa damascena* Mill. var. *kazanlika*). *Acta Horticulturae*, 502:237-241.
5. Kontodimas D. C., N. G. Kavallieratos. (2004). First phenological data of the rose pest *Homalorhynchites hungaricus* (Herbst) (Coleoptera: Rhynchitidae) in Greece. *Entomologia hellenica*, 15:62-63.